

Obraćanje visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu Paddyja Ashdowna Zastupničkom domu BiH

Gospodine predsjedavajući, kao i uvijek, osjećam se privilegiranim što se mogu obratiti ovom Parlamentu.

Moje obraćanje će trajati približno pola sata, nakon čega ću sa zadovoljstvom odgovoriti na vaša pitanja, ukoliko mi ih budete željeli postaviti.

Bojim se da moram spomenuti neke prilično ozbiljne stvari.

Ukoliko moju otvorenost budete smatrali uvredljivom, molim da mi oprostite. Nije mi namjera pokazati nepoštovanje, niti prema vama, a niti prema ovoj značajnoj instituciji.

Ali ja sam čovjek koji govori vrlo jednostavno, i uvijek sam smatarao da je najbolje da se među prijateljima razgovara na jednostavan način – i to ne samo ovom prigodom, zbog toga što moramo zajedno raditi na žurnim i teškim pitanjima, i potrebno je da nam svima bude jasno koju zadaću moramo ostvariti.

Ali prvo onaj lakši dio.

Zahvaljujem vam što ste me pozvali da se obratim ovom Parlamentu u prvim danima njegovog rada.

Ovo je moje prvo obraćanje novom državnom Parlamentu, a moje treće obraćanje ovom Domu za šest mjeseci otkad sam došao.

Sjetit ćete se da sam prvi put ovdje govorio 27. svibnja, dva sata nakon što sam doputovao u Sarajevo. Tada sam, kao i danas, govorio vama, a putem vas građanima Bosne i Hercegovine, o izazovima koji su pred nama, o

onome što moramo zajedno postići tijekom predstojeće godine.

I tu sam poruku uputio prvog dana, ne putem novina ili iz TV studija, nego ovdje, osobno, u ovoj prostoriji u suverenom Parlamentu Bosne i Hercegovine. A to sam uradio iz jednog jednostavnog razloga.

Zato što će se upravo u ovom Parlamentu odlučivati o budućnosti ove zemlje. I zato što ste vi, izabrani članovi Parlamenta, oni koji će više od bilo koga odlučivati o toj budućnosti.

Jedna od naših ključnih zadaća u narednih nekoliko mjeseci je poboljšati djelotvornost države. Molim vas da imate na umu, za one koji bi ovo mogli pogrešno protumačiti, da nije naš posao stvoriti centraliziranu državu. Ali, jeste naš posao pridonijeti boljem funkcioniranju države – a iznad svega pridonijeti tome da ta država mnogo, mnogo bolje služi svojim građanima. I upravo je ovaj Parlament mjesto gdje se mora uraditi veliki dio tog posla.

Ukoliko vi, kao članovi zakonodavne vlasti države možete udružiti napore kako biste donosili dobre, progresivne zakone, inicirali reforme, provodili stvarne promjene, i, u svemu što radite, stavljali u prvi plan interese građana, onda nema razloga da ova zemlja ne postigne stvarni, suštinski napredak u predstojećim mjesecima.

Već smo u proteklih šest mjeseci zajedno uradili mnogo toga.

Prije nego što sam došao, mnoge osnove su već bile postavljene.

Bila je uvedena stabilna valuta, inflacija je držana pod kontrolom, osigurana sloboda kretanja, omogućen povratak izbjeglica, održani slobodni i pravični izbori. Ovo su izvanredni rezultati. Oni predstavljaju temelj na kojem smo mi radili proteklih šest mjeseci, naročito otkako smo započeli s uspostavom vladavine prava.

Da ponovim, postignut je napredak. Gotovo smo okončali proces izdavanja certifikata policajcima, nastavljamo proces reforme sudačkog i tužiteljskog sustava, a započeli smo proces restrukturiranja sudova. Za nekoliko tjedana imat ćemo državni sud, a do početka naredne godine taj će sud imati posebno vijeće koje će biti ustanovljeno za rješavanje

slučajeva organiziranog i gospodarskog kriminala, a vremenom će Sud dobiti i Odjel za humanitarno pravo koje će se baviti ratnim zločinima. A mi osiguravamo našim sucima i tužiteljima instrumente koji će im biti potrebni, putem novog krivičnog zakona i zakona o krivičnom postupku, koje su izradili domaći pravni stručnjaci, a revidirali i odobrili domaći suci, tužitelji i pravni teoretičari, te koji su sukladni suvremenim europskim standardima. Iskreno se nadam da će se ovaj Dom od samog početka opredijeliti za reforme kroz razmatranje i usvajanje novog Krivičnog zakona i Zakona o krivičnom postupku i to već u siječnju.

Počeli smo raditi i na drugim ključnim reformama, a sa novim Zakonom o Vijeću ministara, počeli smo mijenjati način na koji funkcionira vlada u ovoj zemlji.

Dozvolite mi da odam priznanje predstavnicima svih stranaka u ovom Parlamentu koji su sudjelovali u pregovorima koji su rezultirali tim sporazumom. Dogovor koji smo postigli je veoma dobar za BiH, a ne bi bio moguć da predstavnici vaših stranaka u razgovorima nisu pristupili svojoj zadaci konstruktivno, i uglavnom, u dobroj namjeri.

Iz ovoga se može izvući pouka. Ne mogu se voditi pregovori bez kompromisa. I ne možete imati dogovore ukoliko ljudi ne poštuju svoju riječ.

Dakle, mnogo toga se postiglo.

U nekoliko proteklih mjeseci postigli smo dobar tempo. Ali ostalo je još mnogo toga što treba uraditi. Tempo mora biti još odlučniji. A ovaj Parlament je najodgovorniji da održi taj tempo.

Dinamika reforme

U vašim rukama je ovlaštenje da potičete reforme koje su potrebne ovoj zemlji – da rješavate problem kriminalaca, da iskorijenite korupciju, da pomognete poduzetništvo, pospješite zapošljavanje, da ostvarite rast i prikupite novac za vitalne javne službe.

Nije uopće pitanje imate li to ovlaštenje. Imate ga. Pitanje je samo hoćete li ga iskoristiti.

Jer ima mnogo teških poslova koje treba obaviti. Moramo održati uspostavljeni tempo. Moramo zamijeniti teški teret opstrukcionizma novom dinamikom progresa i reforme. Moramo stvoriti djelotvoran mehanizam u kojem će jedan uspjeh voditi drugom – u kojem će strukturalne reforme koje se danas ovdje provedu rezultirati neposrednim rezultatima za građane sutra– dobro obrazovanje za mlade, solidan prihod za stare, kvalitetna zdravstvena zaštita za bolesne i pouzdana sigurnosna mreža za ugrožene.

Naravno, postoji i drugi put. Uvijek postoji.

To je uvijek moguće, za one koji su odlučni u svojoj namjeri, da se nastave držati u klanovima, klubovima i strankama i koriste politički sustav za postizanje uskih i iscjepkanih interesa.

Naravno, pažljivo uravnotežene demokratske institucije BiH nude mnogo mogućnosti za one koji su skloni opstrukcijama.

Demokratske institucije uvijek naginju k tome.

I ja sam bio parlamentarac. Dvadeset godina. Poznati su mi trikovi.

Suglasiti se s nečim privatno. Opstruirati u javnosti. Odgađati, bojkotirati, protiviti se. Glasovati protiv, ometati, izaći – to nije teška igra.

Medijima će se to, naravno, dopasti.

Međutim, građani će uzdisati i okretati glavu.

A tako će uraditi i ulagači.

A to će uraditi, možda i prije nego što mislimo, oni koji nam pomažu za međunarodnim sredstvima i potporom. Reći će da se ništa ne mijenja i otići će na drugu stranu.

Nada će umrijeti a sa njom će nestati i posljednje šanse Bosne i Hercegovine.

Ja nisam diplomata po prirodi. Nastojim govoriti ono što mislim i na način na koji ja to vidim. A ono što u ovom trenutku vidim jeste zemlja

kojoj ističe vrijeme, i politički sustav kojem ponestaju opcije.

Dakle, izbor je ne da li izvršiti reforme. Nego kako brzo, kako što prije i, iznad svega, ko će voditi proces reformi – vi ili ja?

Ja nemam monopol na mudrost i u svezi s time što je dobro za ovu zemlju. Uvijek će biti mjesta za kompromis među nama ukoliko ovaj parlament iznađe razumna i funkcionalna rješenja koja će dati poticaj programu reformi.

Donatori i ulagači ne smataju da su rješenja koja nametne Visoki predstavnik održiv način za izgradnju zemlje gledano dugoročno. Njihova pomoć ovoj zemlji će sve više biti uvjetovana načinom na koji same bh. institucije budu usvajale i provodile reforme.

Ja ću djelovati ako moram. Međutim, da budem jasan. Svaki put kada moram iskoristiti svoje ovlasti to predstavlja neuspjeh sustava – vašeg sustava.

Moj posao je da se riješim mog posla. Međutim, o tempu kojim se to dešava neću odlučivati ja, neće ni međunarodna zajednica, nego vi.

Što se vi više budete angažirali na reformama, to ću ja morati manje. Što se manje budete angažirali na reformama, to ću ja morati više.

Znači, kao što to uvijek kažem, na vama je da donesete odluku.

Parlament za reforme

Međutim, ako ćemo zajednički raditi na ovome, u partnerskom odnosu, u šta se ja nadam, moraćemo ići brže.

Vlade se moraju formirati što prije. Podsjećam vas, danas istječe zakonom utvrđen rok za imenovanje mandataru Vijeća ministara. Od vitalnog je značaja da se formiraju koalicije kako bi mogli ići dalje sa reformama.

Također je od vitalne važnosti da se te koalicije okupe oko programa vlade zasnovanog na “Pravdi i poslu” i na “šest testova ozbiljnosti” koje sam predočio odmah nakon održavanja izbora.

I, kada već govorim o uspostavi tijela vlasti, ništa ne bi djelovalo kao

veće osvježenje od pojavljivanja novih lica u vladi – mlađih lica i nekoliko ženskih lica – koja će voditi ovu zemlju naprijed.

Međutim, provedba reformi ne uključuje samo brzo formiranje i funkcioniranje tijela vlasti – u taj proces su uključeni i bh. parlamenti.

Činjenica je da jednostavno nećemo biti u mogućnosti provesti reforme koje su nužne ovoj zemlji ako se državni parlament bude sastajao na ad hoc osnovi, i to samo nekoliko sati svakog mjeseca.

Moramo preobraziti ovo zakonodavno tijelo u organ koji će voditi proces reformi, koji će biti pokretačka snaga promjena.

Gospodine predsjedavajući, kao što sam vam ranije rekao, vjerujem da građani ove zemlje žele da pod vašim vodstvom vide značajno povećanje kapaciteta i rezultata rada ovog parlamenta.

Ono što je nužno jeste detaljni raspored rada, utemeljen na planu rada vlade, kojim će se utvrditi nacrti zakona koje ćete razmatrati i datumi održavanja vaših sjednica iduće godine.

Ono što je nužno jeste komisijski sustav koji pruža svoj maksimum, koji će vršiti preglede zakona, analizirati politiku i uključivati stručnjake, interesne skupine i predstavnike javnog mnijenja u parlamentarni proces.

Potrebna su nam nova povjerenstva koje će nadgledati nova ministarstva na državnoj razini.

Potrebno nam je također novo povjerenstvo koje će zajedno s Izbornim povjerenstvom i uredom za reviziju primjenjivati etički kodeks, spriječavati sukob interesa, nadgledati trošenje javnih sredstava i čuvati integritet političkog sustava.

Također se nadam da će mediji nakon sticanja prava na uvid u parlamentarnu dokumentaciju prema Zakonu o slobodi medija sada odigrati svoju ulogu u izvješćivanju o radu ove skupštine, i to na korektan i sveobuhvatan način. Potrebno je izvještavati o postignutom napretku, pohvalno se izražavati o uloženom trudu i otkrivati opstrukcije.

Zamislite kako bi moglo izgledati ovo tijelo. Ono bi moglo biti jedno moderno, energično i neovisno zakonodavno tijelo, odgovorno svojim glasačima, koje je otvoreno za medije, koje uživa povjerenje građana i koje je opredijeljeno za reforme. Mislim da ne griješim ako kažem da nema puno ljudi u BiH koji bi na taj način opisali današnji parlament.

To se međutim može postići, ako vi tako odlučite.

To se i mora postići, ako ne želite da vas zaobiđe proces reformi.

S tim u svezi je jedna stvar sasvim sigurna. Bosna i Hercegovina ne može čekati.

Ekonomska reforma

Uzmimo za primjer ekonomiju.

Ništa – ponavljam – ništa me u ovom trenutku više ne brine od ekonomije ove zemlje.

Gospodine predsjedavajući, dame i gospodo, ako žurno ne poduzmemo korake da pokrenemo ekonomiju, riskiramo suočavanje s katastrofom zatvorenih očiju.

Dozvolite mi da pojasnim:

Već godinama je ova zemlja na ekonomskim aparatima za održavanje u životu, a sada se ti aparati jedan po jedan gase.

Strana pomoć od koje smo postali toliko ovisni radikalno se smanjuje. Veoma brzo je više neće biti.

U međuvremenu je stopa neuposlenosti visoka, ekonomski rast je nizak a domaćih ulaganja gotovo da nema.

Kupujemo više nego što prodajemo, trošimo više nego što proizvodimo i uvozimo skoro četiri puta više nego što izvozimo.

Nosimo ogroman teret deficita platnog bilansa, čije se praznine trenutno pokrivaju sa međunarodnom pomoći. Međutim i te će pomoći postepeno nestajati.

Mislim da imamo dvije do tri godine na raspolaganju da preobratimo ekonomiju ovisnu o pomoći u ekonomiju zasnovanu na izvozu.

Ako ne uspijemo, nećemo imati drugog izbora nego da radikalno smanjimo uvoz, što će dovesti do ograničavanja ekonomskih djelatnosti, rastuće nezaposlenosti i društvenih poremećaja. U tom slučaju ćemo ekonomiju sunovratiti u bankrot.

Izbor pred nama ne može biti sudbonosniji: ekonomska reforma ili ekonomska propast.

Ili ćemo načiniti ovu zemlju funkcionalnom ili ćemo morati trpiti posljedice nedjelovanja u tom pravcu. A najviše će trpiti obični ljudi.

Ako "izvoz i samo izvoz" ne bude naš slogan, onda će "nema promjena, nema budućnosti" biti naš epitaf.

Zbog toga sam nakon listopadskih izbora signalizirao da ćemo proširiti naš obim aktivnosti ne samo kako bi ispunili naš prvi prioritet, pravdu, već i drugi – posao.

Nema nikakve sumnje da će se nastaviti rad na vladavini zakona, međutim mora se istovremeno djelovati i na drugom frontu, ekonomiji.

Zbog toga svaki ministar iz svakog tijela vlasti u ovoj zemlji mora svako jutro sebi postaviti sljedeće pitanje: "Što mogu učiniti danas kako bi se poboljšao poslovni ambijent u Bosni i Hercegovini?"

Zbog toga svaki član svake skupštine i svakog parlamenta treba sebi postavljati isto pitanje.

"Kakve konkretne i praktične mjere mogu poduzeti danas kako bi izbjegli ovu krizu, kako bi više ljudi našlo posao, kako bi ljudi više proizvodili, prodavali i, što je najvažnije, izvozili?"

Odgovor je da postoji milijun stvari koje se mogu uraditi, što vam mogu potvrditi ministrica za vanjsku trgovinu i moje druge kolege koje su članovi onoga što nazivamo "buldožer povjerenstvom".

Za one koji nisu prije čuli za nj, radi se o povjerenstvu formiranom kako

bi se označile i uklonile prepreke koje stoje na putu poslovnih ljudi u BiH – kako bi se uklonio labirint birokracije i propisa, stvari koje obeshrabruju biznis, anomalija i birokratskih barijera koji spriječava ljude da pokreću biznis da upošljavaju ljude i ostvaruju profit.

Nemojte pogrešno protumačiti ovu poruku. Uključen sam u rad ovog povjerenstva pošto vjerujem da je ono što ona radi važno. Međutim ne radi se o mom povjerenstvu. To nije povjerenstvo međunarodne zajednice, to je povjerenstvo za lokalno poduzetništvo – ono predstavlja poziv za pomoć domaćih poslovnih ljudi upućen na vašu adresu.

Upravo zato, gospodine predsjedavajući, nadam se da ćete i predstavnicima poduzetnika omogućiti da dođu ovamo, i da vam lično predoče svaku od reformi predloženih putem “buldožer povjerenstva”.

Dopustite mi da vam navedem jedan primjer prijedloga koji će od njih doći. Tiče se cijene pokretanja novog biznisa.

Da biste pokrenuli biznis u Bosni i Hercegovini, morate uložiti kapital. No koliko će vam kapitala biti potrebno, to je nešto što se mijenja ne samo u ovisnosti o vrsti djelatnosti nego i od mjesta do mjesta.

U stvari, postoje tri različita iznosa – 2.000 KM, 5.000 KM i 10.000 KM – u ovisnosti o tome je li tvrtka vlasništvo jedne osobe ili više partnera, te u ovisnosti o tome je li registrirana u Federaciji, Republici Srpskoj ili u Brčkom.

I naravno, ne treba posebno isticati, ukoliko želite da vam tvrtka ne bude registrirana samo u jednom entitetu, morate platiti dva puta, ili tri puta.

Kakva farsa! Zašto ne raskrčiti svo to smješno zakonodavstvo buldožerom i stvoriti jedinstven sustav u kome svako plaća isto i, što je najbitnije, u kome svako plaća manje.

I kad smo već kod toga, zašto ne smanjiti iznos najmanjeg uloga koji je potreban tako da, kada se udružite sa drugima, možete pokrenuti sopstveni biznis za svega 100 KM.

Jednostavne, praktične, konkretne mjere koje pomažu građanima da sami

sebi pomognu i koje pokreću ekonomiju.

Ima još puno drugih apsurdnosti poput ove kojih se moramo osloboditi.

Kao što je, na primjer, situacija u turističkoj branši, gdje inspektori imaju pravo da vam zatvore tvrtku bez ikakvog upozorenja, samo zato što nemate knjigu pritužbi da im podnesete na uvid!

Gdje god pogledate, svuda su besmislena pravila, propisi i zakoni koji guše poduzetništvo i ubijaju trgovinu.

Svaka od ovih prepreka koje se oslobodite donijet će sa sobom sopstvenu, opipljivu i konkretnu, nagradu – više novih tvrtki, više radnih mjesta, više trgovine, više izvoza.

Ukoliko želite da znate gdje smo, ondje smo gdje je Mađarska bila prije deset godina. Ukoliko želite da znate šta se mora učiniti, onda je to ono što su oni učinili da bi se uzdigli iz ekonomske propasti i došli do samog praga Europe.

Ima nekih koji izgleda vjeruju da je odgovor u usporavanju privatizacije i u zaštiti starih, propalih industrija. To je način razmišljanja koji pripada prošlosti. No istina je upravo ono suprotno. Moramo ubrzati privatizaciju a ne usporiti je.

Naša budućnost će se graditi na malom biznisu i privatnim poduzećima, a ne na starim, prevaziđenim industrijama. Bit će nam potreban striktan zakon o stečaju. Bit će teško – za neke i bolno. Jedina utjeha je u tome da, koliko god bolno to bilo, bilo bi još puno, puno bolnije ako se to ne bi učinilo.

Ali čak i ako uklonimo prepreke i izravnamo put za nove, privatne biznise, moramo uspostaviti suvremeniju poresku strukturu i olakšati trgovinu s inozemstvom.

To znači ukidanje poreza na promet i temeljna reforma načina rada carinskih službi u ovoj zemlji.

Ne mogu dovoljno istaći važnost ove dvije velike reforme – ujedinjenja naših carinskih uprava i uvođenja PDV-a.

Dopustite da vas podsjetim da u okviru naših postojećih sustava poreza na promet i carina, koji su skloni korupciji, sada gubimo preko 1.2 milijarde KM – odnosno trostruki iznos državnog proračuna – koji svake godine završava u rukama kriminalaca. To je novac koji bi se mogao, i trebao, potrošiti na građane ove zemlje, na škole i bolnice, na radna mjesta i mirovine, a ne da dospjeva u ruke kriminalaca.

Međunarodna zajednica je jasno stavila do znanja da više nije spremna davati novac svojih poreskih obveznika u ruke kriminalaca u BiH. I u pravu su. Dakle, to je posao koji se mora uraditi, i to veoma brzo. Nemamo drugog izbora.

Sve stranke su sada izrazile svoju načelnu potporu ovim reformama. A veoma brzo Europska će komisija objaviti izvješće o tome koji su najbolji načini za njihovo provođenje i kako EU može pomoći. Kada se to uradi, nadam se da će se svi konstruktivno angažirati u detaljnim, tehničkim razgovorima o tome kako će funkcionirati novi sustavi.

Nadam se da ćemo najkasnije do kraja veljače poduzeti ovaj važni korak za budućnost Bosne i Hercegovine.

Jer cilj svih ovih reformi je u stvari samo jedno: izgradnja budućnosti za ovu zemlju, i za njene građane, kao suvremene Europljane u suvremenoj Europi.

Ima nekih ljudi u Bosni i Hercegovini koji sve ovo nipodaštavaju – koji pridruživanje Europi vide kao viziju koja je isuviše nevjerojatna, isuviše apstraktna, i isuviše daleka da bi je uzeli za ozbiljno.

Pridruživanje Europi, kako oni kažu, samo je još jedno od onih pitanja o kojima međunarodna zajednica stalno propovijeda. Ali to nema nikakve veze sa mnom, sa mojom obitelji, s mojim životom.

I razumijem zašto tako misle. Europska unija koju vidimo na televizijskim ekranima ponekad se čini jako daleko.

Međutim, morala je izgledati daleko i gledana iz Rige, iz Budimpešte i iz Ljubljane. Pa ipak, prošlog vikenda na samitu u Kopenhagenu obećanje o članstvu u Europskoj uniji je, za građane svakog od tih gradova, postalo

zbilja.

Oni su prošli teški put reformi pred kojim se mi sada nalazimo. Kao rezultat toga, Latvija, Litvanija, Estonija, Poljska, Mađarska, Češka Republika, Slovenija, Slovačka, Kipar i Malta sada će zauzeti mjesta koja im pripadaju, i uživati će u svim prednostima punopravnog članstva u najvećem političkom i ekonomskom klubu na svijetu.

No, da bi tamo dospjeli, oni su morali raditi na tome, marljivo raditi. Njihovi su parlamenti zasjedali danima i noćima da bi donijeli potrebne reforme.

Istina leži u činjenici da te zemlje nije neko drugi reformirao. One su same sebe reformirale, sopstvenim trudom i sopstvenom odlučnošću.

No upitajte ih danas da li je vrijedilo truda. Svi znamo šta će biti njihov odgovor.

Otiđite u Rigu, ili u Varšavu, ili u Budimpeštu danas, i vidjet ćete da su to mjesta koja se veoma razlikuju od onih dosadnih i otrcanih prijestolnica koje je komunizam ostavio za sobom.

Dakle, osvrnimo se van granica Bosne i Hercegovine, pogledajmo primjer ovih deset novih zemalja članica EU.

Reforma je teška, ali ona se zaista isplati. Za takvu nagradu vrijedi raditi. Moguće je otrgnuti se od prošlosti, i stvoriti bolju budućnost.

Šezdeset godina nakon Jalte, Europa je ponovo ujedinjena. Sedam godina nakon Dayton, Bosna i Hercegovina se ponovno ujedinjuje.

Ali Europa nikad neće biti istinski ujedinjena dok ova zemlja, i ova regija ne nađu svoje mjesto u Europskoj uniji.

I kao što su lideri EU jasno rekli u Kopenhagenu ovog vikenda, to je njihov cilj.

Međutim, ne ovisi o njima koliko brzo će taj cilj postati stvarnost.

To ovisi o vama.